

SKIN

LINA ENLUND

SKIN

LINA ENLUND

Examensarbete för medianom (YH)

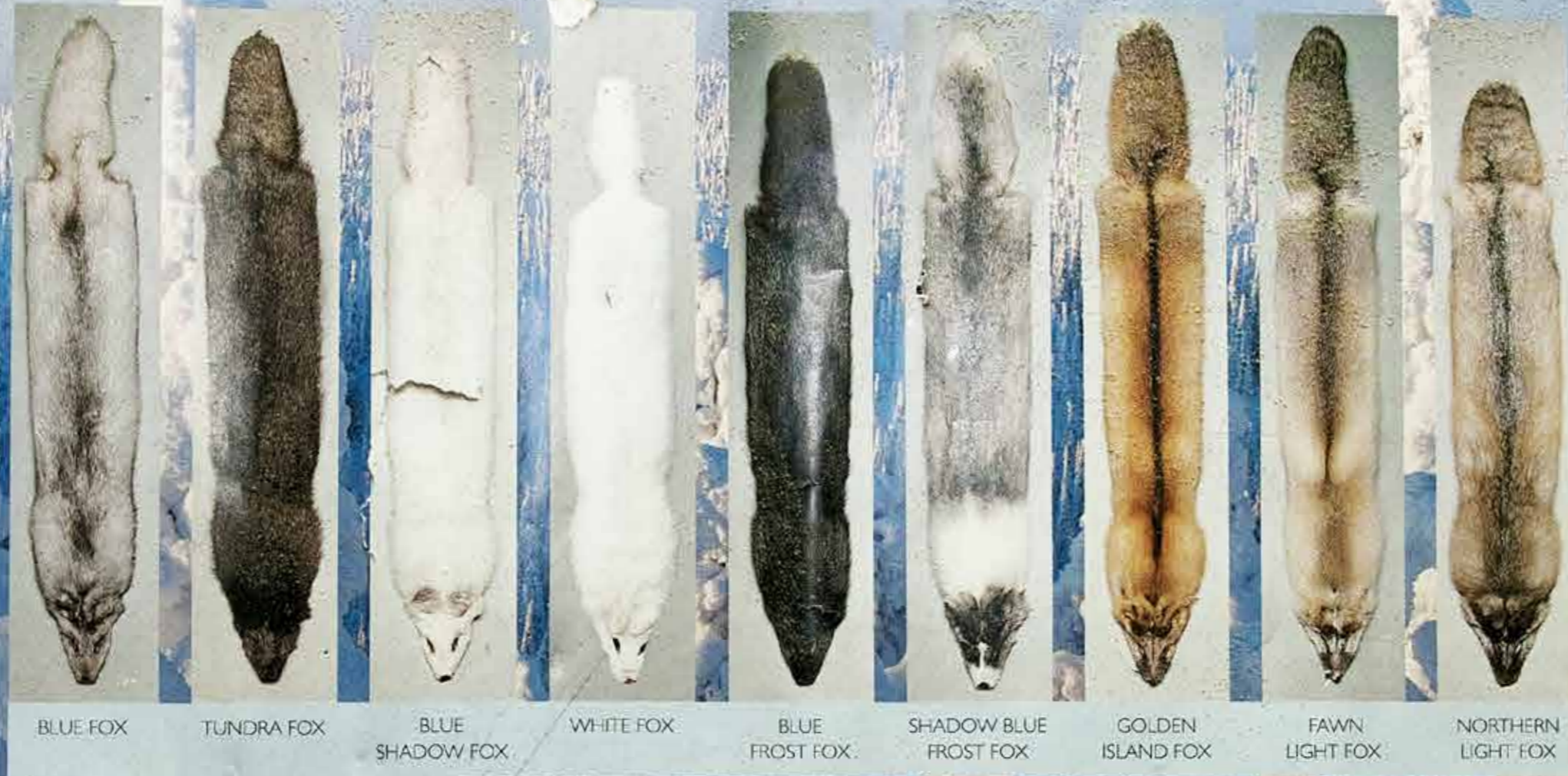
Yrkeshögskolan Novia
Utbildningsprogrammet för mediakultur,
fotografering

Handledare: Emma Westerlund, Lars Rebers
och Maija Tammi

Jakobstad 2013

Innehåll

1	Inledning	7
2	Syfte	7
3	Om pälsnäringen	8
3.1	Pälsdjursuppfödningen i Finland	8
3.2	Arbetsåret på en pälsfarm	8
3.3	Medborgarinitiativ om förbud av pälsdjursuppfödning i Finland	8
3.4	Pälsnäringens ekonomiska betydelse	9
4	Eget ställningstagande	11
5	Processbeskrivning	12
5.1	Kontakt till farmen	12
5.2	Fotografering	12
5.3	Bildval	12
5.4	Hitta skönhet i det brutala	13
6	Slutreflektioner	14

BLUE FOX TUNDRA FOX BLUE SHADOW FOX WHITE FOX BLUE FROST FOX SHADOW BLUE FROST FOX GOLDEN ISLAND FOX FAWN LIGHT FOX NORTHERN LIGHT FOX

1 Inledning

Pälsfarmning är en tätt förekommande näringsgren i min hemregion. Det är en omdiskuterad och kontroversiell bransch. Jag har en speciell personlig anknytning till branschen så till vida att jag är uppvuxen i en rävfarmfamilj, och har tillbringat många av mina unga år på farmen under pälsningstid. Det har smygfilmats och fotograferats på rävfarmar en del på sistone, t.ex. 2010 visades material som organisationen *Oikeutta eläimille* filmat på Yle:s program *A-studio* (*A-studio*, 2010). Detta materials syfte är att avslöja misstänkt djurplågeri. Jag tror det finns ett allmänt intresse att se hur verkligheten på en rävfarm ser ut, och jag bestämde mig för att göra en sådan dokumentation.

I fotografiska sammanhang brukar man ofta tala om att kameran är en ursäkt för att få vara nyfiken. Kameran är ett slags pass som ger tillträde till nya platser, och genom den får man en inblick i situationer man utan kameran inte skulle få. Nu är ju pälsbranschen inte direkt ny för mig, men även om ämnet var bekant för mig från tidigare kändes det spännande att närma sig det ur en fotografisk synvinkel. Det hade jag inte gjort tidigare.

2 Syfte

Det verkar finnas en vilja från pälsnäringens bransch att sträva efter öppenhet. De har exempelvis hållit öppet hus tillställningar på flera pälsfarmar, där man öppnat dörrarna för allmänheten att komma och bekanta sig med näringen. Christoffer Thomasfolk skriver om ett sådant evenemang för Hufvudstadsbladet den 15 november 2011. Rävfarmaren Tobias Andersson uttalar sig i artikeln om att branschen fått ett dåligt rykte på grund av vinklat bildmaterial som publicerats av djurrättsaktivister. Syftet med öppet hus kampanjen är att visa att pälsnäringen inte har någonting att dölja, och därför sträva efter mer öppenhet i framtiden. Dessa tankegångar om öppenhet rimmar ganska väl med min egen ståndpunkt gällande detta arbete. Jag ville göra en ofärgad och bred dokumentation av arbetet på en rävfarm under pälsningssäsongen. Jag ville fotografera det som det ser ut, inte bara sådant som ser positivt och trevligt ut för att jag själv är positivt inställd till branschen.

3 Om pälsnäringen

3.1 Pälsdjursuppfödningen i Finland

Pälsdjursuppfödningen i Finland fick sin start på 1920-talet genom återvändande emigranter som bekantat sig med näringen i USA och Kanada. De första farmerna startades på Åland och längs den österbottniska kusten, för att där fanns tillgång till foderfisk (Pälsdjursuppfödning, 2006, s. 174). Hannu T. Korhonen (2008) skriver att pälsskinnen är en viktig del av såväl den finska historien som vår identitet. Korhonen (2008) menar att det var ökningen av mängden pälsskinn och annat villebråd som lockade de första människorna att bosätta sig i det nuvarande Finland. Pälsskinnen var också länge det främsta betalningsmedlet här, liksom på annat håll i världen, vilket gett en återspeglning i det finska språket. *Raha*, det finska ordet för pengar kommer från *orava* (ekorre) och syftar till skinnhandeln (Johansson, 2003, s. 13).

Det finns i dagsläget ca 1100 pälsfarmer i Finland, varav 97 % är belägna i Österbotten. Pälsnäringen är en viktig arbetsgivare på landsbygden, den sysselsätter ungefär 17 500 personer, varav 4350 direkt och 13 200 indirekt. Siffrorna varierar lite säsongvis (Turkistieto, 2013a). De djur som föds upp i Finland är blårävar, silverrävar, minkar, finnsjubbar och illrar. Pälsdjuren på farmerna har under många generationer avlats fram och skiljer sig från sina vilda släktingar både till utseende och till beteende, de har vant sig med människors närvaro (Turkistieto, 2013b). Finland är i dag världens ledande producent av rävskind medan Danmark leder minkskinnsmarknaden (Pälsdjursuppfödning, 2006).

3.2 Arbetsåret på en pälsfarm

Arbetet på en pälsfarm indelas i sex säsonger, enligt djurens livsrytm och farmarnas sysslor. Vårvintern är parningssäsong.

Pälsdjuren har en brunstperiod per år, och den infaller i mars–april. Under våren (från slutet av april till juni) valpar honorna. Under sommaren växer valparna till sig, de avväns från honan och flyttas till uppfödningburar vid 7–8 veckors ålder. Under hösten utvecklas djurens vinterpäls. Under senhösten, när djurens vinterpäls växt ut, väljs avelsdjuren för följande år ut. Pälsningen sker i november och december. Djuren som skall pälsas avlivas snabbt och smärtfritt, rävar med el och minkar med gas. Efter pälsningen sätts skinnen på tanor, och torkas ett par dagar i torkrum, för att sedan tas av tanorna, kammars och lagras tills de skickas till försäljning. Under den resterande delen av vintern är djurmängden som lägst, endast avelsdjuren finns kvar. Vintern är tid för förberedelse för ny produktion. (Finlands Pälsdjursuppfödares Förbund r.f., 2013).

3.3 Medborgarinitiativ om förbud av pälsdjursuppfödning i Finland

Pälsnäringen är ett aktuellt och omdiskuterat ämne i media i och med medborgarinitiativet att förbjuda pälsdjursuppfödning i Finland. Det är organisationerna *Animalia*, *Oikeutta eläimille*, *Luonto-Liitto* och *Finlands djurskyddsföreningars förbund* som startat initiativet (Kjellberg, 2012). De förbund som står bakom initiativet vill att pälsdjursuppfödningen helt förbjuds i Finland, eftersom man inte till tillräckligt hög grad kan sörja för djurens välmående och att branschen inte hör till ett etiskt modernt samhälle. För de nuvarande pälsfarmarna menar man sig utreda metoder för att de skall kunna övergå till andra branscher (Turkistarhaton Suomi, 2013a). I en bilaga till laginitiativet lyfts fram några huvudpunkter gällande problemen med näringen. Man lyfter fram burarnas storlek och ’nätbotten’ som ett problem, och att det är fråga om av naturen vilda och aktiva rovdjur som inte borde leva i dessa förhållanden (Turkistarhaton Suomi, 2013b).

I januari 2013 rapporterade FNB att initiativet går vidare till riksdagen under samma år, det bekräftades att initiativet undertecknats av 69 381 finländare under tidsperioden maj–november (FNB, 2013). Enligt Kjellberg (2012) är det endast *De gröna* i riksdagen som ger sitt enhälliga stöd för initiativet, pälsfarmningen behandlas i riksdagen som en så kallad samvetsfråga och alla medlemmar inom ett parti har inte nödvändigtvis samma åsikter. Initiativet verkar inte ha speciellt stort stöd i riksdagen; enligt Hufvudstadsbladets enkät vill endast 12 förbjuda pälsnäringen medan 102 stöder den, skriver Bruun (2012). Av de resterande riksdagsmännen har 14 inte bestämt sig och 71 valde att inte delta i enkäten. (Bruun, 2012). Max Arhippainen, direktör pälsdjursuppfödareförbundet, dömer inte helt ut medborgarinitiativet. Arhippainen säger sig, enligt Bruun (2012), välkomna att motståndarna nu väljer att driva sin åsikt med lagliga metoder istället för med våld.

3.4 Pälsnäringens ekonomiska betydelse

Samtidigt som det finns en önskan från ett håll att näringen ska läggas ner, kan man inte förbise den ekonomiska betydelsen näringen har. För många kommuner i Österbotten är pälsnäringen livsviktig. Enligt en undersökning gjord av Pellervo ekonomisk forskning får 10 kommuner i Finland mer än 4 procent av sina skatteintäkter från pälsnäringen. Nykarleby, som är den kommun som dragit mest nytta av näringen, erhöll år 2011 nästan 20 procent av sina skatteintäkter från den (Pyykkönen & Huovari, 2012). Sund (2013, s.17) menar att skatteintäkterna som pälsnäringen fört med sig under de senaste åren betytt mer för Nykarleby än vad Nokia i tiderna betydde för Salo (Sund, 2013, s.17). Neringen är mycket konjunkturskänslig, och priserna varierar kraftigt från år till år. Som det framgår i PTT:s rapport, såldes det år 2009 skinn för 90

miljoner euro i Finland, medan siffran för 2011 uppgick till 300 miljoner (Pyykkönen & Huovari, 2012).

Pälsproduktionen är koncentrerad till 20 kommuner, alltså till en relativt liten del av Finland. Av dessa produktionskommuner står de tio största för två tredjedelar av alla skinn. Pälsnäringen har en väldigt stor betydelse för de lokala ekonomierna. Inkomsterna från pälsnäringen utgörs nästan helt av exportintäkter, medan produktionsinsatserna i huvudsak görs inom landet (Pyykönen & Huovari, 2012). Det bör också nämnas att pälsdjursuppfödare inte får något ekonomiskt stöd från staten (Turkistieto, 2013a).

4 Eget ställningstagande

Före jag bestämde mig för att göra denna dokumentation om pälsnäringen hade jag några personliga hinder jag behövde ta mig förbi. Personligen är jag för pälsnäringen, jag ser inga etiska problem med näringen så länge djuren behandlas väl. Jag är ändå mycket medveten om att pälsningen kan se väldigt brutal ut, och att bilder som visar denna brutala verklighet i misstag kan uppfattas som pälsmotstånd. Det sista jag ville med detta projekt, var att på något sätt bli stämplad som pälsmotståndare. Jag ville inte heller sätta all fokus på att ge en positiv bild av näringen, genom att undvika att visa sådana bilder som kan väcka anstöt. Som dokumentärfotograf strävar jag efter en viss objektivitet, att visa verkligheten så som den är. Det finns förstås inte någon fullständig objektivitet, men jag ville undvika att mitt arbete skulle bli en politisk åsikt snarare än ett fotografiskt arbete.

Jag försökte alltså sätta mina farhågor om att mina bilder kunde hamna i fel händer åt sidan. Jag jagade främst visuellt snygga bilder och försökte att inte tänka så mycket på om mina bilder skulle uppfattas som argument för eller emot pälsnäringen. Man kan aldrig ändå påverka hur andra uppfattar ens bilder, alla betraktar alltid bilder genom sina personliga glasögon. Susan Sontag (2003) skriver i sin bok *Att se andras lidande* om hur fotografens avsikter inte avgör fotografiets innebörd. Sontag (2003, s. 45) säger om fotografiet: ”Det seglar sin egen väg, fört av de vindar som utgörs av de nycker och lojaliteter som styr de skilda gemenskaper som kan ha användning för det”. Jag finner detta påstående både skrämmande och tröstande. Jag som fotograf kan omöjligt bestämma hur andra skall uppfatta mina bilder, det kan inte vara min uppgift heller. Samtidigt bekräftar det mina farhågor om att mina bilder kan användas till andra syften än mina egna.

5 Processbeskrivning

5.1 Kontakt till farmen

När jag bestämde mig för att påbörja mitt projekt fanns det en faktor som var mycket osäker, som hela mitt projekt var beroende av. Skulle jag få tillstånd att fotografera på någons farm? När jag började kontaktsökandet hade jag ingen aning om det ens var möjligt. Jag visste inte vilket bemötande min önskan att fotografera på någons farm skulle få. Skulle jag mötas med misstänksamhet eller fanns det en förståelse för vad jag ville göra? Det var redan november när jag började söka kontakter, och pälsningssäsongen var i färd att börja, den mest brådskande tiden för en rävfarmare. Mitt första nej hänvisades till det faktum att det helt enkelt inte fanns tid att tänka på ytterligare en sak under pälsningen. Jag fick tipset att försöka hos en större farm, med motiveringen att de har flera medarbetare och därmed förmodligen mera tid för mig. Det var ett bra tips, någon dag senare hade jag fått ett ja och bestämt en tidpunkt för mitt första besök. Mycket okomplicerat.

När jag började fotografera på *Torp Frys* i Ytteresse, var pälsningssäsongen i full gång. Jag blev först visad runt på farmen, men fick sedan fria händer att röra mig på området och fotografera det jag ville. Jag överraskades av öppenheten. Farmarbetarna var väldigt nyfikna på vad jag höll på med, så jag fick förklara. En dag gav det upphov till en diskussion om hur mina bilder i värsta fall kunde missbrukas i händerna på den illvillige. Vi diskuterade möjligheten att inte publicera serien på webben. En åsikt kom fram att man ville vara öppen, för att man inte hade någonting att dölja. Det kändes bra att ha tagit upp den diskussionen, det var lugnande för mig att veta att jag inte var den enda som tänkt på de här sakerna.

5.2 Fotografering

Jag tog först rollen av att vara som en fluga på väggen. Jag följde helt enkelt efter farmarbetarna och fotograferade dem i deras jobb. Jag arrangerade inga bilder i det skedet. Senare fann jag det nödvändigt att också ta sådana bilder där jag tog kontakt med de människor jag fotade så att de fick möta kameran, för att göra serien mer levande. Jag ville dokumentera de olika skedena i pälsningsprocessen och arbetsrutinerna på farmen, men lika viktiga var miljö- och stämningbilder för serien skulle bli en bra och varierande helhet.

Jag stötte inte på några större problem under fotograferingen. Att fotografera i november–december kan vara lite utmanande i och med avsaknandet av ljus, men jag fick utnyttja det ljus som fanns. Speciellt en dag när solen tittade fram i ungefär en halvtimme fotograferade jag extra aktivt.

5.3 Bildval

Efter många timmars fotograferande hade jag ett ganska digert bildmaterial att gå igenom. Efter varje fotograferingstillfälle tittade jag igenom dagens bildskörd och gjorde ett snabbt urval och markerade de bilder jag fastnade för. När jag tyckte att jag hade ett tillräckligt omfattande bildmaterial valde jag ut mina favoriter och skrev ut bilderna i litet och hanterligt format. Det var då lättare att se vilket slags bildmaterial som fortfarande saknades. Vissa bilder som saknades kunde jag hitta genom att söka i det redan fotograferade, jag hittade sådana bilder som jag inte fastnat för vid första anblicken men som ändå tillförde serien något. Vissa bilder saknades helt och jag fick komplettera med att fotografera mera. Det var väldigt tacksamt att kunna fotografera i många etapper

och bygga upp serien efter hand, vilket är en stor fördel med längre bildreportage.

5.4 Hitta skönhet i det brutala

Mitt val av ämne och miljö att fotografera kom med en utmaning. Hur ta estetiskt tilltalande fotografier av döda djurkroppar och allt annat obehagligt som pälsning av rävar medför? Jag tvivlade inte på att det gick att göra. Det går att estetisera det mesta, vilket är en tankegång som också fotografen Frank A. Unger (2009) lekt med i sin serie *Ars Amandi Violence*, där han skapat fiktiva våldsbilder. Unger har utgått från våldsamma situationer, men slutresultatet är avskalade estetiska bilder.

En av fotograferingens största fördelar ligger i att kunna finna skönhet i oväntade motiv. Sontag (2001, s. 145) skriver i sin essäsamling *Om fotografi* om det fotografiska seendet. Hon menar att kamerans förmåga att se är mest framträdande vid val av trista eller banala motiv. Att hitta skönhet i det fula är dessutom något jag varit intresserad av tidigare. Hösten 2011 fotograferade jag förfallna motiv som resulterade i serien *Skönheten i det fula*. Vad jag kunde konstatera med *Skönheten i det fula*, var att motivet inte alls är avgörande för om en bild blir vacker eller inte. Först och främst handlar det om att fånga fint ljus i bilden. Ett alldagligt motiv kan bli hur intressant som helst bara genom att det finns en stark kontrast mellan ljus och mörker i bilden. Ljuset kan kasta skuggor eller ge motivet behagliga färgtoner, som i sig resulterar i ett vackert fotografi. Nästan lika viktig är kompositionen i skapandet av en vacker bild. Genom att noggrant inrama motivet kan man åstadkomma en tilltalande bild oberoende av vad motivet är. Man bör beakta linjer, samt gruppering och placering av objekt vid komponeringen av ett fotografi.

Om tesen är att ljuset och kompositionen är viktigare än motivet vid fotografering innebär det att det borde gå att ta estetiska bilder på rävar som avlivas och flås. På ett sätt känns det paradoxalt att i ett projekt av dokumentär karaktär tänka mer på det estetiska än på den informativa avbildningen, men det estetiska och det informativa behöver överhuvudtaget inte utesluta varandras egenskaper. Tvärtom, kanske man hellre tar till sig information om den är vackert paketerad.

6 Slutreflektioner

När idén om att göra mitt slutarbete om pälsfarmning först grodde, reagerade jag genom att försöka tysta ner min egen idé. Jag var väldigt motvillig till att utföra idén, samtidigt som den lockade mig. Eftersom jag har många barndomsminnen från farmen, är det varm nostalgi och spänning jag förknippar med den. Pälsningstiden, som infaller ungefär en månad före julen, brukade hela min familj tillbringa på farmen. Jag och mina systrar fick också i takt med att vi växte upp, börja göra småjobb på farmen. Jag tjänade mina första mark och pennin genom att sprätta rävskind, det vill säga sprätta loss stiften som fäster rävskinden vid tanorna i torkningsprocessen. Som barn tyckte jag farmen var en väldigt spännande miljö att röra sig i. Möjligtvis var det känslorna av spänning från barndomen som började spöka och gav mig intresset att återstifta bekantskapen med farmmiljön efter några års frånvaro.

När idén om att fotografera på en pälsfarm vägrade lämna mina tankar och blockerade mig från att komma på någon annan idé, gav jag upp. Jag bestämde mig för att utföra den, under förutsättningen att jag skulle få tillstånd från en farm förstås. När tillståndet visade sig vara lättare att få än jag trodde, antagligen tack vare min ställning som dotter till en rävfarmare, var det bara att sätta i gång. Fotograferingsprocessen gick sedan relativt smidigt.

I ett tidigt skede av min arbetsprocess var planen att fotografera, förutom på en pälsfarm också på en pälsauktion och eventuellt färdiga pälsar i användning. Jag var ute efter att dokumentera pälsnäringen i Finland i sin helhet. Senare bestämde jag mig för att fokusera på pälsproduktionen bara på farmen, och pälsningssäsongen specifikt, för att den delen var den mest intressanta. Jag tyckte det var passande att fokusera på produktionsdelen av processen eftersom den står i så tydlig kontrast till den färdiga, lyxiga pälsen. Pälsen har i dag ett lyxvärde, den är

en statussymbol. Vi ser päls i glamourösa modebilder. Vägen till den färdiga pälsen å andra sidan är allt annat än glamourös. Det ligger hårt arbete bakom uppfödning av djur. Det är levande varelser det handlar om, och de behöver utfodras varje dag i alla väder och under alla omständigheter. Ett sådant arbete kräver uppoffringar, och vad gäller arbete med djur är det inte alltid det renaste. Detta arbetes karaktär är något jag ville poängtera och fånga i mitt projekt. Personligen förknippar jag pälsfarmning med gammalt hederligt arbete. Man stiger upp tidigt, arbetar ute och har stundvis långa arbetsdagar. Pälsbärarna och pälsproducenterna lever oftast i väldigt skilda världar.

Mitt projekt började med tvivel. I efterhand är jag tillfreds med valet av ämne och är nöjd med att kunna bjuda på en inblick i en för många obekant miljö. Som det påpekats för mig skulle säkert inte vem som helst få tillstånd att utföra ett sådant här projekt. Av den orsaken känns det vettigt att jag utnyttjat min position som österbottning och dotter till en rävfarmare för att göra detta bildreportage. Jag är tacksam över förtroendet jag fick från farmens sida, och med vilken öppenhet jag blev välkomnad.

Källförteckning

A-studio (producent) (2010). *Turkiseläinten räökkäys*. [video]
Tillgänglig från http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/a-studio_n_raportti_turkistarhoista_45424.html#media=45428 [2013-02-15]

Bruun, S. (2012, 18 november). Klar majoritet i riksdagen emot förbud. Hbl.fi. Hämtad från: <http://hbl.fi/nyheter/2012-11-18/klar-majoritet-i-riksdagen-emot-forbud>

Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbund r.f. (2013) *Ett år på farmen*.
Tillgänglig från [www.stkl-fpf.fi / Uppfödning / Ett år på farmen](http://www.stkl-fpf.fi/Uppfodning/Ett_ar_pa_farmen)
[2013-02-15]

FNB. (2013, 9 januari). Initiativ om förbud mot pälsnäring till riksdagen. Ot.fi. Hämtad från: <http://www.ot.fi/Story/?linkID=221722>

Johansson, U. (2003). *En värmande historia: FPF 75 år*. Ekenäs: Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbund r.f.

Kjellberg, J. (2012). *Förbud mot pälsfarmning krävs i första medborgarinitiativet*. Hämtad 15 februari från: <http://svenska.yle.fi/artikel/2012/10/25/forbud-mot-palsfarmning-kravs-i-forsta-medborgarinitiativet>

Korhonen, H.T. (2008). Valda delar ur pälsskinnens historia. I Johansson, M-B & Klementtilä, L (Red.), *Kunskapskälla i 80 år: Valda delar ur pälstidskriften 1929-2008* (s. 133-135). Borgå: Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbund r.f.

Pyykkönen, P. & Huovari, J. (2012). *Turkisalan tuottamat verotulot* (PTT rapporter 238). Hämtad från Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbund:
http://www.stkl-fpf.fi/uploads/file/PTT_Turkisalan%20tuottamat%20verotulot.pdf

Pälsdjursuppfödning. (2006). Uppslagsverket Finland (Band 4, s. 174-175). Helsingfors: Schildts förlags Ab.

Sontag, S.(2003). *Att se andras lidande*. Falun: Brombergs Bokförlag.

Sontag, S.(2001). *Om fotografi*. Smedjebacken: Bokförlaget Natur och Kultur.

Sund, B. (2013). Skinnmiljoner gör skillnad. *Österbottens Tidning*, 2 februari.

Thomasfolk, C. (2011, 15 oktober). Pälsdjuren lockade många nyfikna. Hbl.fi. Hämtad från: <http://hbl.fi/nyheter/2011-10-15/palsdjuren-lockade-manga-nyfikna>

Turkistarhaton Suomi. (2013a). *Kansalaisaloite turkistarhauksen kieltämiseksi*. Hämtad från: <http://turkistarhatonsuomi.fi/aloite>
[2013-02-15]

Turkistarhaton Suomi. (2013b). *Lakialoite turkistarhauksen lopettamiseksi Suomessa*. Hämtad från: <http://turkistarhatonsuomi.fi/pdf/aloitemuistio.pdf> [2013-02-15]

Turkistieto. (2013a). *Perustietoa Suomen turkistarhoista*. Från: <http://www.turkistieto.fi/turkistarha/>
perustietoasuomenturkistarhoista [2013-02-15]

Turkistieto. (2013b). *Tarhaeläimet*. från: <http://www.turkistieto.fi/turkiselain/tarhaelaimet> [2013-02-15]

Unger, F.A. (2009). *Ars Amandi Violence*. Examensarbete, Yrkehögskolan Novia, utbildningsprogrammet mediakultur, Nykarleby

